

Uitdagingen en mogelijkheden in de samenwerking tussen buitengewoon en gewoon onderwijs

JOERI MEYNEN

Het nationaal comité ging akkoord met de oprichting van een werkgroep Inclusie. Die zal voor COC proberen een gedragen visie omtrent inclusief onderwijs uit te werken. In het rijtje van rapporten die het afgelopen jaren verschenen omtrent inclusie en buitengewoon onderwijs brengen we hier een samenvatting van het rapport 'Samenwerking tussen buitengewoon en gewoon onderwijs in functie van trajecten op maat voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften' (OBPWO-onderzoek 22.01'). De ondertitel van het rapport is 'Realiseren van onderwijs op maat en meer inclusief onderwijs: een onderzoek naar kwaliteitsvolle samenwerkingsverbanden tussen gewoon en buitengewoon onderwijs'. Net zoals bij de vorige rapporten geven we enkel een samenvatting en houden we ons (nu nog) ver van commentaren.

Onderwijs op maat en inclusiviteit: hoe gewoon en buitengewoon onderwijs beter kunnen samenwerken

Onderwijs op maat en (meer) inclusiviteit staan al jarenlang op de onderwijsagenda in Vlaanderen. Leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften nog beter kunnen integreren in het gewone onderwijs blijft een grote uitdaging. Daarom werd het OBPWO-onderzoek 22.01 uitgevoerd in opdracht van het Departement Onderwijs en Vorming van de Vlaamse Overheid. Dat onderzoek keek naar hoe gewoon en buitengewoon onderwijs beter kunnen samenwerken om leerlingen de best mogelijke kansen te bieden. In dit artikel bespreken we de belangrijkste inzichten en wat er volgens het rapport nodig is om inclusiever onderwijs écht te realiseren.

Waarom is inclusief onderwijs belangrijk?

Net als zovele andere vertrekt ook dit rapport van de stelling dat inclusief onderwijs een recht is. Internationaal gezien zijn er immers al jaren afspraken over het recht op onderwijs voor iedereen. Denk bijvoorbeeld aan de UNESCO-verklaring van Salamanca (1994) en het VN-Verdrag voor de Rechten van Personen met een Handicap (2006). België engageerde zich in 2009 om werk te maken van een inclusiever onderwijssysteem en intro-

duceerde in 2015 het M-decreet. Dat decreet gaf leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften het recht om zich in te schrijven in een gewone school, met redelijke aanpassingen. Sinds 2023 is er het decreet leersteun dat scholen extra ondersteuning moet geven om die inclusie waar te maken. Ondanks die inspanningen is er nog een lange weg te gaan.²

Wat hield het onderzoek in?

Het onderzoek richtte zich op twee vragen:

1. Hoe vaak maken leerlingen de overstap van buitengewoon naar gewoon onderwijs?
2. Hoe werken scholen samen om onderwijs op maat te bieden?

Om het antwoord op die vragen te vinden, werd er een mix van methoden gebruikt: administratieve data, enquêtes bij scholen, diepte-interviews en casestudies. Dat leverde een breed en gedetailleerd beeld van de huidige situatie op.

Weinig overstappen van buitengewoon naar gewoon onderwijs

Een opvallende conclusie uit het onderzoek is dat leerlingen nauwelijks de overstap maken van het buitengewoon naar het gewoon onderwijs. De cijfers spreken voor zich. In het kleuter- en lager onderwijs maakt minder dan twee procent de

overstap, in het secundair onderwijs is dat iets meer, maar het blijft beperkt tot slechts 5,4 procent. Het merendeel van de overstappen gebeurt vanuit type basisaanbod en type 9.

Wat verder opvalt, is dat de meeste leerlingen die de overstap maken uiteindelijk in het gewoon onderwijs blijven. Dat betekent dat de overstap voor veel leerlingen ook echt haalbaar is, als die goed begeleid wordt.

Samenwerking tussen scholen: wat werkt en wat niet?

De samenwerking tussen gewoon en buitengewoon onderwijs neemt erg verschillende vormen aan. In sommige gevallen werken scholen goed samen en wordt expertise gedeeld, maar vaak zijn er nog barrières die samenwerking moeilijk maken. Het onderzoek bracht verschillende soorten van mogelijke samenwerking in kaart.

- 35 procent van de scholen deelt kennis en expertise. Scholen uit het buitengewoon onderwijs geven bijvoorbeeld workshops of advies aan leerkrachten in het gewone onderwijs.
- In 33 procent van de onderzochte scholen worden lokalen, speelplaatsen, ICT-materiaal ... gedeeld.
- 31 procent van de scholen organiseert gezamenlijke activiteiten. Denk daarbij aan sportdagen of culturele uitstappen waarbij leerlingen van beide scholen samenkomen.
- In 19 procent van de scholen volgen leerlingen uit het buitengewoon onderwijs enkele lessen in het gewoon onderwijs.
- Sommige scholen voor buitengewoon onderwijs hebben een vestiging binnen een gewone school (16 procent).
- In 11 procent van de gevallen ten slotte werken leerkrachten en directies van beide scholen intensief als één team samen.

LAAT JE SYNDICALE PREMIE NIET AAN JE VOORBIJGAAN!

BEZORG JE AANVRAAGFORMULIER
VOOR 30 JUNI 2025
AAN JE PROVINCIALE
COC-SECRETARIAAT.

Wat maakt samenwerking succesvol en welke obstakels zijn er?

Uit het onderzoek blijkt dat succesvolle samenwerkingen enkele dingen gemeen hebben. Scholen die samenwerken met een duidelijke langetermijndoelstelling die gedeeld wordt door alle betrokkenen boeken de beste resultaten. Niet alleen leerkrachten, maar ook zorgcoördinatoren en leerondersteuners moeten samenwerken. En ten slotte is er geen *one-size-fits-all* aanpak; elke leerling heeft een ander pad nodig.

Wat het scholen moeilijker maakt om de samenwerking te realiseren, is dat ze vaak botsen op administratieve rompslomp en regelgeving die de samenwerking bemoeilijkt. Veel scholen liggen ook ver uit mekaar, waardoor samenwerking praktisch moeilijk wordt. Leerkrachten in het gewone onderwijs, ten slotte, voelen zich soms onvoldoende voorbereid om leerlingen met specifieke noden goed te ondersteunen.

Wat moet er veranderen?

Het onderzoek doet verschillende aanbevelingen:

- **De overheid moet meer middelen vrijmaken** om samenwerking te ondersteunen.
- **Scholengemeenschappen moeten netwerken stimuleren**, zodat scholen makkelijker met elkaar in contact komen.

- **Leerkrachten moeten beter opgeleid worden** in inclusief onderwijs.
- **Leersteuncentra moeten een grotere rol spelen** in de ondersteuning van scholen.

Conclusie: inclusief onderwijs is een gedeelde verantwoordelijkheid

Het onderzoek toont aan dat er nog heel wat werk te doen is om onderwijs op maat echt te realiseren. Hoewel er al goede initiatieven zijn, moeten administratieve drempels worden weggewerkt en moet er meer ruimte komen voor samenwerking. Inclusief onderwijs kan alleen slagen als alle betrokkenen - van beleidsmakers tot leerkrachten en ouders - samen werken aan een schoolomgeving waarin elke leerling zich welkom en ondersteund voelt. Door structurele samenwerking en een langetermijnvisie kan Vlaanderen een grote stap zetten richting een onderwijssysteem waarin echt elke leerling telt.

Krachten bundelen om inclusief onderwijs te realiseren, een inspiratiegids³

In de rand van het samengevatte onderzoek brachten de onderzoekers ook een inspiratiegids uit. Die vertelt, natuurlijk, over het waarom en hoe van het onderzoek en de inzichten die het opleverde. Vanaf hoofdstuk 3 stellen scholen die meewerkten aan het onderzoek zichzelf voor. Ze beschrijven de doelstellingen die ze nastreven, maar ook de weg die ze ondertussen hebben afgelegd, de randvoorwaarden die ze nodig vonden, de hindernissen die ze tegenkwamen ... Hoofdstuk 8 doet je met een inclusieve bril naar samenwerkingen tussen gewoon en buitengewoon onderwijs kijken.

1. <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/onderwijsonderzoek/project/2041>
2. Lees ook de artikels over Leersteun in Brandpunt 6, 7 en 8 van jaargang 2022-2023 en in het interview met leerondersteuners in Brandpunt 2 van dit schooljaar; het artikel over het rapport 'Scholen voor Iedereen' in Brandpunt 4 van dit schooljaar en het artikel over de toegang en uitstroom buitengewoon onderwijs in Brandpunt 6 van dit schooljaar.
3. <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/documenten/bestand.ashx?nr=24574>

